
riëren. Aanvankelijk wezen de Zusters van Liefde dit voornemen af, omdat dit in strijd was met de gelofte van armoede. Onder invloed van het tweede Vaticaans concilie en bisschop Bekkers van Den Bosch gingen ze midden jaren zestig overstag. Van de Molengraft is kritisch over het verkrampste regime dat in de jaren 1948-1958 bij de Zusters van Liefde heerste. Het hoofdbestuur wees iedere vernieuwing af en weet alle problemen (geen nieuwe leden, uittredingen) aan de zusters zelf. In 1953 schrijft de algemene overste: 'Als alle zusters hun roeping trouw beleefden, zouden we minder krachten tekort komen'.²⁶ De drang tot vernieuwing kwam met name van de zusters die in het St. Elisabeth Ziekenhuis werkten en daar in een moderne, vrije en dynamische omgeving verkeerden. Een van hen trok stiekem lekenkleding aan, wanneer ze naar landelijke vergaderingen ging, omdat ze merkte dat niet-katholieken haar in habijt niet serieus namen.

Eijt bespreekt de verhouding tussen leken en religieuzen vanuit het perspectief van de twee katholieke verpleegstersbonden: de Nederlandse R.K. Bond van Ziekenverplegenden (leken) en de St. Canisius Bond (religieuzen). Hoe onwelkom leken aanvankelijk in katholieke ziekenhuizen waren, blijkt uit het feit dat leerling-verpleegkundigen tijdens het Interbellum geen loon kregen, maar zelfs moesten betalen voor hun opleiding. Ze weken daarom massaal uit naar neutrale ziekenhuizen waar ze wel wat verdienden. De Nederlandse R.K. Bond van Ziekenverplegenden bestreed deze situatie, maar boekte pas na de Tweede Wereldoorlog succes. Daarna trachtte ze de Canisiusbond ertoe te bewegen de leefregel van religieuzen te herzien, omdat die het werk van leken bemoeilijkte. Volgens Eijt heeft deze druk ook bijgedragen tot de vernieuwing van het religieuze leven in de jaren zestig.

Inventarisatie van de verplegende congregaties

Een overzicht dat Joos van Vugt ten behoeve van *Kloosters op schrift* heeft gemaakt, bevat 164 zuster- en 23 broedercongregaties. Uit de *Piusalmanak* van 1940 blijkt dat in dat jaar 28 zustercongregaties en 1 broedercongregatie in een of meerdere ziekenhuizen werkten (zie bijlage achteraan). Dit lijkt het maximum te zijn geweest, want eerdere en latere uitgaven van de *Piusalamanak* (1920, 1950), leveren minder vermeldingen op. Een aantal zustercongregaties verpleegde slechts in één ziekenhuis. Voorbeelden zijn de Franciscanessen van Etten (St. Elisabeth Gasthuis Etten, 29 bedden in 1950), en de Franciscanessen van de Heilige Familie (St. Lucas Ziekenhuis Winschoten, 95 bedden).

Meer dan één ziekenhuis stond onder de hoede van congregaties als de Dominicanessen van Voorschoten (drie), de zusters van MJ uit Den Bosch (vier) en de zusters van Julie Postel uit Boxmeer

²⁶ A. van de Molengraft, *Drie begijnen zijn begonnen. Geschiedenis van tienduizend Zusters van Liefde, 1832-1964*. Tilburg 1992, 164.